

HERIJKING BEKWAAM- HEIDSEISEN

VERANTWOORDING

Inhoudsopgave

Samenvatting met verantwoording van de gemaakte keuzes	3
0.1 DE BEKWAAMHEIDSEISEN UIT DE COMPETENTIES GELICHT	3
0.1.1 Inleiding	3
0.1.2 Toelichting	4
0.2 DE DRIEDELING VAKINHOUELIJK, VAKDIDACTISCH EN PEDAGOGISCH BEKWAAM	5
0.3 ACTUEEL, EENDUIDIG, CONCREET EN TOETSBAAR	5
<i>Hoofdstuk 1 / De aanloop naar het project Herijking</i>	7
1.1 WAT DOET ER TOE VOOR HET LEREN VAN LEERLINGEN	7
1.2 HET GAAT OM LEREN	8
1.3 MAAK DE EISEN EENDUIDIG, CONCREET EN TOETSBAAR	8
1.4 ONDERSCHIED NIVEAUS VAN BEKWAAMHEID	8
1.5 VERSTERK DE SAMENHANG VAN KWALITEITSWAARBORGEN IN HET ONDERWIJSSTELSEL	8
<i>Hoofdstuk 2 / De projectopdracht</i>	9
2.1 HET DOEL VAN HERIJKING	9
2.2 RICHTLIJNEN TEN AANZIEN VAN DE INHOUD	9
2.3 RICHTLIJNEN TEN AANZIEN VAN HET PROCES	10
2.4 RICHTLIJNEN TEN AANZIEN VAN HET PRODUCT	10
<i>Hoofdstuk 3 / De inrichting van het project</i>	11
3.1 PROJECTORGANISATIE	11
3.2 GLOBALE PROJECTOPZET	11
<i>Hoofdstuk 4 / Het procesverloop</i>	13
<i>Hoofdstuk 5 / De uitkomst van herijking wat betreft de aanbevelingen op basis van evaluaties van de Wet BIO en de bekwaamheidseisen</i>	15
<i>Hoofdstuk 6 / Het wettelijk kader</i>	18
6.1 SAMENVATTING WET BIO	18
6.2 BENOEMBAAR, BEVOEGD, BEKWAAM	18
6.3 BEKWAAMHEID VERSUS BEVOEGDHEID, EEN KNELPUNT	19
6.3.1 WEB	19
6.3.2 WVO	19
6.3.3 WPO/WEC	19
6.4 AANBEVELING	20

Samenvatting met verantwoording van de gemaakte keuzes

Het vertrekpunt voor de herijking waren de kritische kanttekeningen van de Raad van State en de Onderwijsraad bij de huidige bekwaamheidseisen en de evaluaties van de doorwerking van de bekwaamheidseisen en de Wet BIO in opleidingen en scholen. Op basis van deze kritische reflecties zijn aanbevelingen gedaan en die zijn onderzocht in het proces van herijking. In hoofdstuk 5 worden deze aanbevelingen en de conclusies die daarover zijn bereikt, beschreven. Hier beperken wij ons tot de belangrijkste keuzes en een beknopte uitleg daarvan.

- > De bekwaamheidseisen zijn uit de competenties gelicht en geordend in twee categorieën:
 - 1) Eisen die rechtstreeks te maken hebben met het onderwijsleerproces en het leren van leerlingen en
 - 2) Eisen die betrekking hebben op meer algemene aspecten van professioneel handelen.
- > De eisen ad 1) zijn geordend in drie categorieën: vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheid.
- > De eisen ad 2) die te maken hebben met samenwerking met collega's en de omgeving van de school en met reflectie en ontwikkeling zijn gespecificeerd in wat de leraar daarvoor vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch moet weten en kunnen. Eveneens zijn deze vereisten in de bekwaamheidseisen opgenomen door middel van de algemene definitie van bekwaamheid en het vereiste kwalificatieniveau. Daarnaast wordt het belang van deze aspecten van beroepsbekwaamheid uitgebreid beschreven in de inleiding op de bekwaamheidseisen.
- > De eisen ad 1) zijn geactualiseerd, aangevuld en verbeterd met het oog op eenduidigheid, concreetheid en toetsbaarheid.

0.1 – DE BEKWAAMHEIDSEISEN UIT DE COMPETENTIES GELICHT

0.1.1 Inleiding

De huidige bekwaamheidseisen zijn ondergebracht in zeven competenties. Bij de herijking zijn ze daaruit gelicht. De reden daarvoor is op de eerste plaats dat er rond competenties en competentiebenaderingen van bekwaamheid veel spraakverwarring bestaat. Ook de zogenaamde SBL-competenties vormen niet een concreet en eenduidig kader voor de interpretatie van de bekwaamheidseisen. Op de tweede plaats worden de competenties en de bekwaamheidseisen met elkaar verward. In het slechtste geval wordt de algemene en globale definitie van de competenties opgevat als de bekwaamheidseis en verdwijnen de eisen ten aanzien van noodzakelijke kennis en kunde van de leraar uit het zicht. Op de derde plaats wordt de manier waarop de kern van het beroep in de competenties wordt gerepresenteerd, door leraren niet direct en zonder uitleg als zodanig herkend.

In de herijking richten we ons op de actualisering, verbetering en verduidelijking van de bekwaamheidseisen. We laten het competentiemodel buiten beschouwing. Met competentiebenaderingen kunnen beroepskennis en -kunde gekoppeld worden aan het professionele handelen en de effecten daarvan in de verschillende situaties van een specifieke onderwijscontext. Dat is een instrumentele keuze van de opleiding.

0.1.2 Toelichting

De inbedding van de bekwaamheidseisen in competenties is een belangrijke tekortkoming gebleken. Het competentiemodel is samen met de lerarenopleidingen in 2001 ontwikkeld¹. Ondanks de publicatie van de huidige bekwaamheidseisen in 2004 en het in werking treden van de Wet BIO in 2006 is het model buiten de context van de lerarenopleidingen verre van algemeen in gebruik. Bovendien wordt in de praktijk met verschillende interpretaties van de competenties, verschillende competenties en verschillende competentiebenaderingen gewerkt². Om doelmatig te kunnen zijn moeten competenties context- en doel-specifiek worden gedefinieerd. Dit leidt tot een enorme elasticiteit van het competentiebegrip en brengt een grote diversiteit van definities en uitwerkingen met zich mee³.

Naast de bovengenoemde praktische overwegingen zijn er ook meer theoretische reflecties die er toe leiden dat we de ordening van de bekwaamheidseisen niet voorschrijven maar over laten aan de gebruikspraktijk. Deze theoretische reflectie gaat terug op de definitieproblemen die het complexe verschijnsel van bekwaamheid met zich meebrengt voor de begrippen bekwaamheid en competentie. Het is duidelijk dat de begrippen ‘kennis, vaardigheden, houding’, waarin bekwaamheid van oudsher wordt uitgewerkt, ook als driedeling in een geïntegreerde benadering tekortschiet. Ter illustratie hiervan bijvoorbeeld de volgende recente generieke definitie van competentie. Competentie is: ‘Het vermogen van een persoon om kennis, vaardigheden en attitudes die relevant zijn voor een bepaalde beroepssituatie te verbinden aan persoonlijkheidskenmerken en om deze in te zetten op een geïntegreerde wijze, waardoor adequaat handelen in die beroepssituatie mogelijk wordt’⁴. Het gaat dus om méér dan kennis, vaardigheid, houding en het gaat bovendien om adequaat professioneel handelen. Een andere auteur merkt hierover op: ‘Echte competentie is slechts ten dele aan te leren en voor een ander belangrijk deel verweven met onze persoon zoals die zich heeft ontwikkeld’⁵. Het verschijnsel is nog complexer: naast kennis, vaardigheden en persoonlijkheid, spelen normen en waarden een rol en ook motivatie, inspiratie en ambitie. Naast relatief stabiele persoonlijkheidskenmerken, spelen kwaliteiten een rol die aan te leren zijn en daarnaast nog kwaliteiten die zelfs binnen de persoon van situatie tot situatie kunnen variëren. Reden voor de hierboven aangehaalde auteur om op te merken: ‘Hierdoor kunnen competenties *niet* (cursivering door auteur) in operationele, formele, meet- of toetsbare doelstellingen gegoten worden. Het probleem is dus niet dat we niet zinvol over competenties zouden kunnen spreken. Het lijkt eerder hier op: In de mate dat we een echte competentie beschrijven, dan is die competentie niet operationeel, noch toetsbaar (enkel het leven zelf ‘toont’ competentie). En hebben we een beschrijving van iets wat er erg toetsbaar en operationeel uitziet? Dan is het zeker en vast geen competentie’⁶.

Bij de herijking van de bekwaamheidseisen wordt nadrukkelijk niet een ander competentiemodel voorgesteld. Er is geen sprake van een reductie van zeven bekwaamheidseisen naar drie. Zinvol en doelmatig werken met competenties kan wel, maar zal altijd een context-specifieke en situationele uitwerking vergen in combinatie met grote terughoudendheid wat betreft meetbaarheid. Daarom wordt bij de herijking van de bekwaamheidseisen ook niet een ander competentiemodel voorgesteld, noch voorgeschreven dat lerarenopleidingen of scholen met een andere benadering van bekwaamheidsontwikkeling aan de slag moeten. De herijking bekwaamheidseisen stelt scherp op de inhoud van het beroep en de bijbehorende werkzaamheden. Het professionele karakter van het werk van de leraar wordt op dezelfde wijze als in de huidige bekwaamheidseisen uitgewerkt door in de beschrijving van de werkzaamheden gebruik te maken van een generieke, modelmatige beschrijving van methodisch handelen. Methodisch handelen draait om ‘reflection-in-action’ afgewisseld met ‘reflection-on-action’; een proces waarin de professional de kennis waarover hij beschikt, steeds weer opnieuw passend maakt voor het oplossen van problemen in unieke beroepssituaties. Het proces van ‘reflection-in-action’ heeft een karakteristieke structuur, waarin handelen en reflectie op handelen elkaar afwisselen. Op een vergelijkbare wijze

- 1 Dietze, A., Jansma, F., Riezebos, A. (2001). Een kijkkader voor competenties voor de tweedegraads lerarenopleidingen. In: EPS Voortgangsrapportage 2001, EPS-reeks 10 (Utrecht, EPS).
- 2 Zo heeft bijvoorbeeld de MBO-raad expliciet afstand genomen van de SBL-competenties en een eigen competentiemodel ontwikkeld.
- 3 Merriënboer, J.J.G. van, Klink, M.R. van der, Hendriks, M. (Onderwijs-technologisch Expertisecentrum (OTEC), Open Universiteit) (2002). Competenties: van complicatie tot compromis, over schuifjes en begrenzers. (Den Haag, Onderwijsraad)
- 4 Andersen, I., Krüger, M.(2013). Beroepsprofiel schoolleiders voortgezet onderwijs. Een uitgave van de VO-academie. (Utrecht, VO-raad)
- 5 Annoot, H. (2013). Onderwijspolitiek en de kloof met leraar en leerling als persoon. In: Braekmans, L. (red.). Het politieke bewustzijn van onderwijspratici. DIROODACADEMIA Nr. 21 (Academia Press, Gent). Blz. 99.
- 6 Annoot, H. (2013). Onderwijspolitiek en de kloof met leraar en leerling als persoon. In: Braekmans, L. (red.). Het politieke bewustzijn van onderwijspratici. DIROODACADEMIA Nr. 21 (Academia Press, Gent). Blz. 99.
- 7 Schön, D.A. (1983). The reflective practioner. How professionals think in action. (Aldershot, Avebury).

is de karakteristieke structuur van professioneel handelen door Van Strien getypeerd als een ‘regulatieve cyclus’. Hij onderscheidt daarin de fasen: probleemstelling – diagnose – plan – ingreep – evaluatie. Bij de herijking is dit patroon van professioneel handelen in de vakdidactische bekwaamheidseisen concreet en toetsbaar operationeel uitgewerkt. Voorts zijn ook alle overige bekwaamheidseisen meer concreet operationeel onder woorden gebracht.

Bij de herijking wordt een vertaling naar de zeven competenties achterwege gelaten. Een dergelijke vertaling kan desgewenst context-specifiek worden gemaakt. Waar dat gebeurt, kan die ook in die context uitgelegd en gelegitimeerd worden. Voor de context van de lerarenopleidingen gebeurt dat bij de accreditatie en binnen de context van schoolorganisaties is dat onderwerp van de professionele dialoog binnen de school.

0.2 – DE DRIEDELING VAKINHOUELIJK, VAKDIDACTISCH EN PEDAGOGISCH BEKWAAM

Het competentiemodel onderscheidt vier functionele dimensies van bekwaamheid: interpersoonlijk, pedagogisch, vakinhoudelijk-didactisch en organisatorisch. Eenvoudig gezegd: de omgangskunde (interpersoonlijk) en de opvoedkunde (pedagogisch) zijn uit elkaar gehaald, vak en didactiek worden geïntegreerd benaderd en organisatorische dimensie is uit de drie voorgaande losgemaakt. In het perspectief van opleiden zijn daar goede argumenten voor, maar er kleven ook nadelen aan. Leraren herkennen deze dimensies niet zonder uitleg als vanzelfsprekend; de vakinhoudelijke component krijgt in de beleving (en ook in de praktijk) niet het gewicht dat die behoort te hebben; eveneens in beleving en praktijk domineren de algemene aspecten van professionele bekwaamheid de specifiek beroepsinhoudelijke. Aan de driedeling vakinhoud, vakdidactiek en pedagogiek kleven die bezwaren niet, terwijl er evenmin een belemmering is die te combineren met een competentiebenadering. Bij de herijking van de bekwaamheidseisen zijn die eisen onder handen genomen die rechtstreeks te maken hebben met het leren van leerlingen. In de toelichting bij de bekwaamheidseisen wordt gewezen op de algemene professionele basis, die daarvoor noodzakelijk is. Deze basis wordt mede gewaarborgd door de algemene kwaliteitseisen die aan HBO- en WO-opleidingen worden gesteld. Die dienen tevens als referentiekader voor het normeren van bekwaamheid op twee niveaus, namelijk op bachelor- en op masterniveau.

0.3 – ACTUEEL, EENDUIDIG, CONCREET EN TOETSBAAR

In de bekwaamheidseisen is een algemene definitie van bekwaamheid opgenomen alsmede een uitwerking van het vereiste kwalificatieniveau. Daarmee wordt het kader voor de toetsing in de bekwaamheidseisen gegeven. Voor de uitwerking van het kwalificatieniveau binnen de bekwaamheidseisen zijn de referentiekaders van de Dublin-descriptoren en het Europees Kwalificatiekader (EKK) bewerkt.

Veelgehoorde kritiek op de huidige bekwaamheidseisen is dat deze te algemeen, meerduidig interpreteerbaar en (mede daardoor) moeilijk toetsbaar zijn. Bij de herijking zijn de bekwaamheidseisen waar nodig meer concreet en specifiek onder woorden gebracht. Daarbij is - wat betreft de vakinhoudelijke bekwaamheid - duidelijk gemaakt wat ‘boven de stof staan’ inhoudt, zowel de feitelijke onderwijsinhoud en de theoretische en praktische achtergronden daarvan, als de manier waarop die aansluiten en/of botsen met ervaringen, denkbeelden, denkwijzen en leerstijlen van leerlingen. Bij de vakdidactische bekwaamheid is het belang van een professioneel cyclische aanpak en het belang van observeren, toetsen, evalueren, bijstellen en ontwikkelen duidelijk onder woorden gebracht. Ook wordt scherp gesteld op de afstemming op niveau en kenmerken van de leerling. Daarmee wordt ook aangesloten op de actuele aandacht voor het optimaliseren van het leren.

- 8 Strien, P.J. (1986). Praktijk als wetenschap. Methodologie van het sociaal / wetenschappelijk handelen. (Assen, Van Gorcum).
- 9 Deze cyclus staat naast de empirische cyclus als grondfiguur van het verklarend wetenschappelijk denken (observatie-inductie-deductie-toetsing-evaluatie). De regulatieve cyclus is het basispatroon om verder te komen met de praktijk, de empirische cyclus is de basisvorm om verder te komen met de theorie.

In het kader van actualisering wordt ook meer aandacht gevestigd op het potentieel van digitale leermaterialen en -middelen. In de pedagogische bekwaamheid is het accent gelegd op het realiseren van een veilig en ondersteunend leerklimaat en pedagogisch handelen ten dienste van het leren en de ontwikkeling van de leerling. Verschillende andere actuele ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld aandacht voor internationalisering en ondernemerschap, zijn expliciet aan de orde geweest in de discussies met leraren. De algemene lijn die uit die discussies duidelijk werd, is dat dergelijke ontwikkelingen concreet worden binnen de context van de school en op dat niveau leiden tot aanvullende verwachtingen ten aanzien van de bekwaamheid van de leraar. De leraar stemt mede daar zijn professionele ontwikkeling op af. Een andere kwestie betreft de vraag of niet nadrukkelijker plaats moet worden ingeruimd voor onderzoekmatige bekwaamheid. De eisen die aan observeren, toetsen, analyseren en bijstellen worden gesteld, hebben daar uiteraard direct mee te maken. In aanvulling daarop is aandacht voor onderzoekmatige verbetering van de eigen praktijk onderdeel van de algemene professionele basis die niet nog eens expliciet in de bekwaamheidseisen wordt opgenomen.

Hoofdstuk 1

De aanloop naar het project Herijking

Voorafgaand aan de herijking is een analyse gemaakt van relevante documenten. Het betreft evaluatierapporten en adviezen die zijn uitgebracht in relatie tot de Wet BIO en de bekwaamheidseisen. De analyse is thematisch samengevat en voor zover aanbevelingen zijn gedaan die relevant zijn in het kader van herijking, worden die geordend bij de thema's weergegeven.

De volgende documenten zijn gebruikt:

- > In het wetgevingstraject voorafgaand aan het Besluit bekwaamheidseisen heeft de Minister van OCW de Onderwijsraad om een advies gevraagd. Daarnaast heeft uiteraard de Raad van State een reactie gegeven op het voorgenomen besluit. Deze beide adviezen zijn bij de uitvoering van de herijking gebruikt.
- > Na de inwerkingtreding van de Wet BIO en de AMvB bekwaamheidseisen onderwijspersoneel zijn in opdracht van de staatssecretaris van OCW verschillende formele evaluaties in gang gezet:
 - Een evaluatie van de werking van de bekwaamheidseisen in de praktijk van de scholen.
 - Een evaluatie van de werking van de bekwaamheidseisen in de programmering van de lerarenopleidingen.
 - Een evaluatie van de Wet BIO.

De werking van de bekwaamheidseisen in de praktijk van de scholen is geëvalueerd door het Landelijk Platform Beroepen in het Onderwijs (LPBO) samen met de Inspectie van het Onderwijs. De werking van de bekwaamheidseisen in de programmering van de lerarenopleidingen is geëvalueerd door het LPBO samen met de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). De evaluatie van de Wet BIO is door het Ministerie van OCW opgedragen aan onderzoeksbureau Ecorys. De resultaten van dit onderzoek zijn gepubliceerd in april 2011. De rapporten van deze evaluaties zijn bij de uitvoering van de herijking gebruikt.

1.1 – WAT DOET ER TOE VOOR HET LEREN VAN LEERLINGEN

Er is behoefte aan meer duidelijkheid: wat zijn de eisen die er werkelijk toe doen voor het leren van leerlingen? Dat sluit aan bij de aanbevelingen van de Onderwijsraad en de Raad van State, waarbij de Raad van State aangeeft dat die eisen wettelijk vastgelegd zouden moeten worden en de andere eisen die van belang zijn, kunnen ook in een toelichting worden opgenomen. Bovendien wijst de Raad van State op de noodzaak om beknopt te zijn, omdat uitweiding ten koste gaat van de vrijheid van scholen en opleidingen ten aanzien van de inrichting van het onderwijs.

AANBEVELING 1: FOCUS OP DE KERN VAN HET BEROEP.

1.2 – HET GAAT OM LEREN

Al bij de komst van de Wet BIO en de eerste lichting van bekwaamheidseisen is de zorg geuit dat de vakinhoudelijke bekwaamheid van de leraar niet duidelijk en dwingend genoeg onder woorden was gebracht. Die zorg is terecht gebleken.

AANBEVELING 2: MAAK DUIDELIJK DAT DE BEKWAME LERAAR DE INHOUD VAN ZIJN ONDERWIJS ZELF MEER DAN MEESTER IS.

1.3 – MAAK DE EISEN EENDUIDIG, CONCREET EN TOETSBAAR

De huidige bekwaamheidseisen en de competentiebeschrijvingen waarin ze zijn opgenomen, zijn niet direct bruikbaar in de praktijk. Ze moeten vertaald worden naar de context en vergaand geïnterpreteerd en geconcretiseerd worden om voor die context duidelijk en bruikbaar te zijn. Het maken van die vertaalslag leidt weliswaar tot eigenaarschap van de bekwaamheidseisen, maar leidt ook tot ver uiteenlopende interpretaties.

AANBEVELING 3: ZORG VOOR EENDUIDIGE, CONCRETE EN TOETSBARE EISEN MAAR BEHOUD DE FLEXIBILITEIT DIE NODIG IS VOOR OPLEIDINGEN EN SCHOLEN OM ER CONTEXT-SPECIFIEK MEE TE WERKEN.

1.4 – ONDERSCHIED NIVEAUS VAN BEKWAAMHEID

De huidige bekwaamheidseisen geven geen houvast bij beoordeling in de lijn van bijvoorbeeld beginner > gevorderd > expert of de lijn van goed > beter > best. Evenmin is het kwalificatieverschil tussen ‘bachelor’ of ‘master’ duidelijk. In het kader van beoordeling hebben opleidingen en scholen behoefte aan verduidelijking op dit gebied.

AANBEVELING 4: MAAK DUIDELIJK WAT HET KWALIFICATIE NIVEAU IS VAN DE BEKWAAMHEIDSEISEN.

AANBEVELING 5: MAAK VERSCHILLENDE NIVEAUS VAN KWALIFICATIE.

AANBEVELING 6: GEEF CRITERIA BIJ DIE NIVEAUS.

AANBEVELING 7: GEEF RICHTING AAN HET ONDERHOUDEN EN ONTWIKKELEN VAN BEKWAAMHEID.

1.5 – VERSTERK DE SAMENHANG VAN KWALITEITSWAARBORGEN IN HET ONDERWIJSSTELSEL

De bekwaamheidseisen zijn richtinggevend voor de lerarenopleidingen. Die opleidingen worden geaccrediteerd en hebben in dat kader ook te maken met andere referentiekaders voor kwaliteit, zoals de Dublin-descriptoren en het Europees Kwalificatiekader (EKK). Ook worden er bij de accreditatie eisen gesteld aan de kwaliteit van de examens. Deze referentiekaders maken in algemene termen duidelijk wat op het bachelor- of masterniveau van professionals wordt verwacht en geven houvast bij het normeren van het gewenste niveau van bekwaamheid.

AANBEVELING 8: MAAK DUIDELIJK WAT HET VERBAND IS TUSSEN DE BEKWAAMHEIDSEISEN EN ANDERE REFERENTIEKADERS VOOR KWALITEIT IN HET HBO EN WO.

Hoofdstuk 2

De projectopdracht

Voorafgaand aan het proces van herijking heeft het bestuur van de Onderwijscoöperatie de projectopdracht geformuleerd. Daarin zijn de volgende richtlijnen meegegeven:

2.1 – HET DOEL VAN HERIJKING

De beroepsbeschrijving en de bekwaamheidseisen die de uitkomst zijn van het proces van herijking, dienen een vierledig doel:

- > Ze moeten het leren van de leerling bevorderen.
- > Ze moeten de kwaliteit van de leraar bevorderen.
- > Ze moeten de kwaliteit van de opleiding en de verdere ontwikkeling van de leraar bevorderen.
- > Ze moeten de toestroom naar en het behoud binnen de beroepsgroep bevorderen.

De herijking moet duidelijk maken wat de leraar tot een goede leraar maakt. In het verlengde daarvan moet het proces van herijking ertoe bijdragen dat gegarandeerd kan worden dat leerlingen les krijgen van goede en bevoegde leraren. Ook moet het proces ertoe bijdragen dat leraren de bescherming hebben dat zij het vak geven waarvoor zij bevoegd en bekwaam zijn. Deze doelen zijn richtinggevend voor het proces van herijking en moeten tot uitdrukking komen in de kwaliteit van het eindproduct.

2.2 – RICHTLIJNEN TEN AANZIEN VAN DE INHOUD

De mogelijkheid van herijking moet worden aangegrepen om gezamenlijk onder woorden te brengen:

- 1) Wat vakmanschap in de kern van het beroep inhoudt.
- 2) Wat iemand ten minste moet weten en kunnen om zo'n vakman/-vrouw te kunnen zijn (de bekwaamheidseisen).
- 3) Wat de beroepsgroep van de lerarenopleiding verwacht als consequentie van 1) en 2).
- 4) Dat beroepsbekwaamheid en -kwaliteit méér is dan weten en kunnen; bij professionele beroepsopvatting en -houding gaat het onder andere om professioneel ethische uitgangspunten en om een professionele praktijk (onder meer ten aanzien van het onderhouden van de eigen bekwaamheid).
- 5) Wat de beroepsgroep zelf doet ten aanzien van het bovenstaande en wat daarbij van leraren en scholen verwacht wordt (de link met registratie en professionele ruimte).

De kern van het beroep ligt bij vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch vakmanschap; daar draait alles om. Ook in de bekwaamheidseisen staat het kennen en kunnen van de leraar ten aanzien van het vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische vakmanschap centraal. Verduidelijkt moet worden wat vakmanschap betekent (vakinhoudelijk, pedagogisch en didactisch) met aandacht voor de verschillen tussen de onderwijssectoren.

2.3 – RICHTLIJNEN TEN AANZIEN VAN HET PROCES

- > Vraag de leraar zelf wat vakmanschap voor hem inhoudt ten aanzien van inhoudelijke, didactische en pedagogische verantwoordelijkheid. De leraar is aan het woord; ook werkgevers/schoolleiders en ouders hebben een stem.
- > Gebruik voor de uitwerking van inhoudelijk en didactisch weten en kunnen ook de standaarden die in het registerproject zijn ontwikkeld.

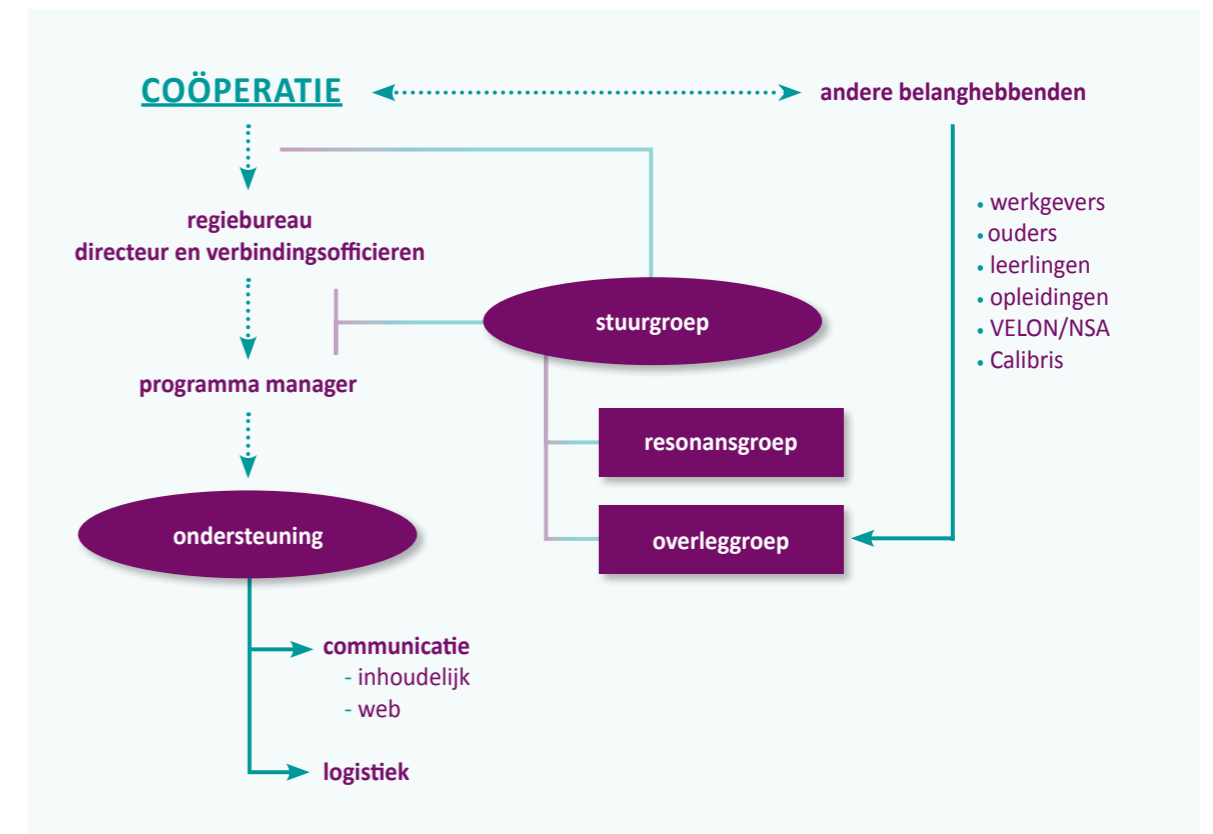
2.4 – RICHTLIJNEN TEN AANZIEN VAN HET PRODUCT

- > Het vierledige doel van de beroepsbeschrijvingen en de bekwaamheidseisen moet tot uitdrukking komen in de eindproducten.
- > De bekwaamheidseisen moeten ook ontwikkelingen in de samenleving volgen, voor zover die aantoonbaar en overtuigend relevant zijn voor de vakbekwaamheid en de pedagogisch-didactische bekwaamheid van de leraar.
- > Het relatieve belang van verschillende categorieën bekwaamheidseisen voor de kern van het beroep en het leren van leerlingen moet duidelijk zijn in de omvang en de bewoording van de bekwaamheidseisen en de plaats die ze ten opzichte van elkaar innemen.
- > Het taalgebruik van de eindproducten is concreet, duidelijk en direct, sober en enthousiasmerend. (Voor de bekwaamheidseisen houdt dat onder andere in dat duidelijk is hoe ze getoetst kunnen worden.)

De inrichting van het project

3.1 – PROJECTORGANISATIE

Het project herijking is geleid door een stuurgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van de vijf onderwijsvakorganisaties die tezamen de Onderwijscoöperatie vormen. Door de vijf organisaties is tevens een honderdtal leraren aangezocht om deel te nemen in een resonansgroep die de leidende rol heeft bij de inhoudelijke afwegingen. Daarnaast is een overleggroep ingericht waarvoor vertegenwoordigers van andere belanghebbenden zijn uitgenodigd. De overleggroep heeft een volgende rol: levert kritisch commentaar bij de inhoudelijke afwegingen die worden gemaakt en doet aanbevelingen. Voor de overleggroep zijn vertegenwoordigers uitgenodigd van de PO-Raad, de VO-Raad en de MBO-Raad, organisaties van ouders, organisaties van leerlingen, de lerarenopleidingen (LOBO, ADEF, ICL, WOSO en HBO- Raad) en organisaties van andere beroepsgroepen in het onderwijs (NSA, VELON, OOP en Calibris). Deelname aan de overleggroep laat onverlet dat de sectorraden en de organisaties van ouders ook aan het eind van het project zal worden gevraagd in welke mate de herijking op hun instemming kan rekenen.

Figuur 1: De projectorganisatie

3.2 – GLOBALE PROJECTOPZET

Op basis van de evaluaties van de Wet BIO en de bekwaamheidseisen wordt een discussienota gemaakt met daarin een voorstel voor de beschrijving van de kern en de inhoud van het beroep en - afgeleid daarvan - de hoofdlijnen van bekwaamheid. Met behulp van die hoofdlijnen zullen de huidige bekwaamheidseisen worden herijkt.

Met de discussienota wordt de aftrap gegeven voor het proces van herijking. Dat proces begint met een brede consultatie van de beroepsgroep. De leden van de resonansgroep bespreken de discussienota met collega's van de eigen school en daarnaast kunnen leraren via internet kennismaken van de discussienota en daar via een web-enquête op reageren. De discussienota wordt ook voorgelegd aan de leden van de overleggroep en hen wordt gevraagd deze nota met hun achterban te bespreken en het commentaar vanuit hun achterban terug te leiden naar de Onderwijscoöperatie. Op basis van de feedback op de discussienota wordt een eerste concept voor de herijking opgesteld. De resonansgroep en de overleggroep wordt gevraagd op dit concept feedback te geven en met behulp van die feedback wordt het concept bijgesteld. Wederom wordt de resonansgroep en de overleggroep om feedback gevraagd. Ook worden opleiders en onderwijsonderzoekers in de gelegenheid gesteld op het conceptvoorstel te reageren door middel van een symposium. Op basis van alle feedback wordt het definitieve voorstel gemaakt. Het definitieve voorstel wordt door de leden van de Onderwijscoöperatie in hun eigen organisatie besproken met hun achterban. Het bestuur van de Onderwijscoöperatie bespreekt het voorstel met de organisaties van werkgevers en ouders en gaat na in welke mate het op de instemming van die organisaties kan rekenen. In april 2012 overhandigt het bestuur van de Onderwijscoöperatie het voorstel aan de minister van OCW.

In het najaar van 2013 vraagt de minister van OCW aan de Onderwijsraad een advies uit te brengen bij het voorstel. De Onderwijsraad doet vervolgens enkele aanbevelingen aan de minister en deze vraagt de Onderwijscoöperatie uiterlijk juli 2014 een reactie te geven op die aanbevelingen. Mede gegeven het feit dat het voorstel uit 2012 inmiddels enigszins gedateerd is, besluit de Onderwijscoöperatie het voorstel op onderdelen bij te stellen en de verantwoording van het voorstel uit te breiden. Daarmee wordt tevens recht gedaan aan de aanbevelingen van de Onderwijsraad. In juli 2014 wordt het voorstel voor de herijking van de bekwaamheidseisen opnieuw aan de minister van OCW overhandigd. De minister heeft het voorstel geheel overgenomen. In april 2017 is de Algemene Maatregel van Bestuur, waarmee de herijkte bekwaamheidseisen worden ingevoerd, gepubliceerd in het Staatsblad (Staatsblad 148, jaargang 2017). De nieuwe bekwaamheidseisen gelden vanaf 1 augustus 2017.

Hoofdstuk 4

Het procesverloop

In de periode mei - juni 2011 worden de resonansgroep en overleggroep ingericht. De resonansgroep bestaat uit zo'n 100 leraren die naast de verschillende onderwijssoorten ook de vijf in de Onderwijscoöperatie samenwerkende organisaties van leraren vertegenwoordigen. De lidorganisaties dragen zorg voor de werving en benoeming. De startbijeenkomst van de resonansgroep is in september 2011, daarvoor vindt nog een informatieve bijeenkomst plaats. Ter voorbereiding van het werk van de resonansgroep, maakt een schrijfgroep in opdracht van de stuurgroep Herijking een prototype voor de beroepsbeschrijving en de bekwaamheidseisen. Een eerste schets van het prototype is klaar eind augustus 2011. Vanuit dit prototype maakt de schrijfgroep op basis van feedback uit de resonansgroep de discussienota die gebruikt zal worden voor de eerste consultatie en discussieronde.

In overleg met het bestuur van de Onderwijscoöperatie worden de verschillende organisaties van belanghebbenden uitgenodigd voor deelname aan de overleggroep. Een eerste bijeenkomst van de overleggroep vindt plaats in oktober 2011. De overleggroep zal daarna nog enkele keren bij elkaar komen en betrokken blijven bij de verdere ontwikkeling.

In de periode juli - augustus 2011 werkt de schrijfgroep het prototype uit. Het regiebureau van de Onderwijscoöperatie werkt in overleg met de werkgroep communicatie een plan van aanpak voor de brede consultatie uit. Prototype en plan van aanpak zijn eind augustus 2011 gereed. In de periode september, oktober, november 2011 wordt de discussienota in overleg met de resonansgroep ontwikkeld en in een brede consultatie ter discussie gesteld.

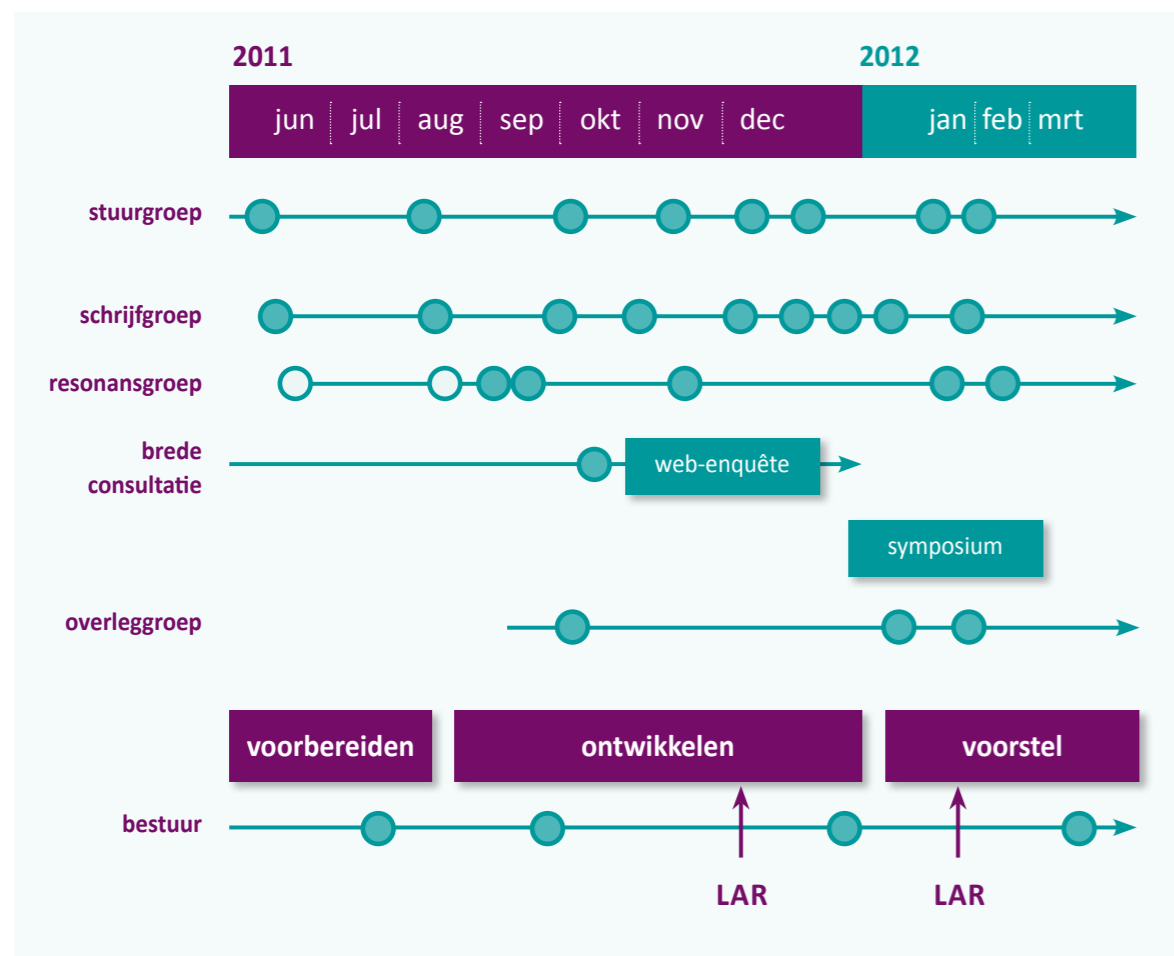
Op 5 oktober 2011 wordt in een plenaire bijeenkomst van de resonansgroep de aftrap gegeven voor een brede consultatie. In deze fase gaan de 100 leraren van de resonansgroep in verschillende vormen in gesprek met hun collega's: allereerst fysiek, met collega's van hun eigen school en/of in hun eigen regio, verder worden rondom de Dag van de Leraar regionale en centrale gespreksbijeenkomsten georganiseerd en na de Dag van de Leraar wordt een brede consultatie via internet opgestart.

Op 12 oktober 2011 wordt de discussienota in de overleggroep gepresenteerd en wordt de deelnemers gevraagd die bij hun achterban ter discussie te stellen. Commentaar vanuit de overleggroep op de discussienota wordt bilateraal geïnventariseerd en samengevat aan de resonansgroep en de overleggroep gerapporteerd. Na de brede consultatie vinden vanaf 22 november 2011 weer discussierondes plaats in de drie geledingen van de resonansgroep. In deze bijeenkomsten worden de opbrengsten van de brede consultatie besproken. De opbrengsten van de discussierondes worden verwerkt in een concept voorstel.

In januari 2012 discussiëren de geledingen van de resonansgroep over dit concept. Ook de overleggroep wordt in januari 2012 over dit concept geconsulteerd. De opbrengsten hiervan worden verwerkt in een definitief voorstel met de beschrijving van het beroep en de bekwaamheidseisen.

In februari 2012 wordt het voorstel vastgesteld op een plenaire slotbijeenkomst van de resonansgroep en daarna overhandigd aan het bestuur van de Onderwijscoöperatie. De leden van de Onderwijscoöperatie leggen het voorstel voor aan hun organisatie. Het bestuur van de Onderwijscoöperatie vraagt de verschillende belanghebbenden in welke mate zij kunnen instemmen met het voorstel.

In april 2012 stelt het bestuur van de Onderwijscoöperatie het voorstel vast voor de herijking van de bekwaamheidseisen en adviseert op basis daarvan de minister van OCW.

Figuur 2: Het tijdpad

In de periode februari – juni 2014 zijn resonansgroep en overleggroep nog drie keer bijeen geweest om bij te dragen aan de bijstelling van het voorstel uit 2012. Ook is in deze periode een bijdrage gevraagd aan geassocieerde organisaties van leraren (BVMBO, SPV, LBBO, Leraren met lef, The Crowd).

De uitkomst van herijking wat betreft de aanbevelingen op basis van evaluaties van de Wet BIO en de bekwaamheidseisen

De evaluaties van de Wet BIO en de bekwaamheidseisen hebben geleid tot een aantal aanbevelingen voor de herijking. In paragraaf 1 zijn die aanbevelingen beschreven. In deze paragraaf beschrijven we de uitkomst van de herijking met betrekking tot die aanbevelingen. Eerst wordt de aanbeveling herhaald, vervolgens wordt de uitkomst beschreven.

AANBEVELING 1: FOCUS OP DE KERN VAN HET BEROEP.

De uitkomst van herijking

In de kern van het beroep gaat het om leren van leerlingen. In het huidige model zijn dat de eerste vier competenties, de vier beroepsrollen in de context van het werken met leerlingen in het onderwijsleerproces. Leraren herkennen deze vier beroepsrollen in het geheel niet, in tegenstelling tot de driedeling vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch; deze herkennen en bevestigen leraren zonder moeite. Leraren hebben er ook geen moeite mee te verwoorden wat die drie aspecten van het werk inhouden. De bekwaamheidseisen worden geordend in deze drie categorieën en hierin worden ook relevante aspecten van samenwerking, reflectie en ontwikkeling genoemd. Daarnaast wordt conform het advies van de Raad van State in de toelichting gewezen op het professionele karakter van het werk en het belang van de meer algemene aspecten van professionele bekwaamheid, zoals samenwerken met andere professionals in en buiten de school en reflectie en ontwikkeling.

AANBEVELING 2: MAAK DUIDELIJK DAT DE BEKWAME LERAAR DE INHOUD VAN ZIJN ONDERWIJS ZELF MEER DAN MEESTER IS.

De uitkomst van de herijking

De kennis en kunde die samenhangen met vakinhoudelijke bekwaamheid worden als zodanig uitgewerkt in bekwaamheidseisen. Enige overlap met vakdidactische bekwaamheid is daarbij onvermijdelijk, maar dat wordt meer als voordeel dan als bezwaar gezien. Immers het moet duidelijk zijn dat vakinhoudelijke expertise van de leraar in een pedagogisch-didactisch perspectief meer is dan een afgeleide van wetenschappelijke kennis die achter 'schoolvakken' schuil gaat.

AANBEVELING 3: ZORG VOOR EENDUIDIGE, CONCRETE EN TOETSBARE EISEN MAAR BEHOUD DE FLEXIBILITEIT DIE NODIG IS VOOR OPLEIDINGEN EN SCHOLEN OM ER CONTEXTSPECIFIEK MEE TE WERKEN.

De uitkomst van de herijking

Deze aanbeveling is in de herijking overgenomen, in die zin dat gestreefd is naar bewoordingen waarover geen misverstand kan bestaan. Wel is duidelijk dat de wijze waarop getoetst kan worden of iemand voldoet aan de bekwaamheidseisen, context-specifiek moet worden uitgewerkt. Dat is de verantwoordelijkheid van de opleiding of de school.

AANBEVELING 4: MAAK DUIDELIJK WAT HET KWALIFICATIELEVEL IS VAN DE BEKWAAMHEIDSEISEN.

AANBEVELING 5: MAAK VERSCHILLENDE NIVEAUS VAN KWALIFICATIE.

AANBEVELING 6: GEEF CRITERIA BIJ DIE NIVEAUS.

AANBEVELING 7: GEEF RICHTING AAN HET ONDERHOUDEN EN ONTWIKKELEN VAN BEKWAAMHEID.

De uitkomst van de herijking

Er ontstaat gemakkelijk verwarring tussen verschillende vormen van bekwaamheidsontwikkeling. Ontwikkeling in termen van het formeel verwerven van een hoger kwalificatieniveau moet niet verward worden met ontwikkeling in termen van groeiende ervaring en uitbreidende en/of verdiepende expertise. Er zijn voor de leraar twee niveaus van formele kwalificatie: het bachelor-niveau en het masterniveau. Dat houdt op de eerste plaats in dat de bekwaamheidseisen op twee niveaus genormeerd kunnen worden (zie ook de uitkomst van de herijking ten aanzien van aanbeveling 8). Op de tweede plaats kan het inhouden dat er op één of beide niveaus meer of andere bekwaamheidseisen nodig zijn. Zo is het noodzakelijk dat de leraar die lesgeeft in de context van het voorbereidend hoger onderwijs, zelf op vakinhoudelijke gebied op masterniveau gekwalificeerd is. Dat komt daar ook in de bekwaamheidseisen tot uitdrukking. Vanzelfsprekend zal de masterkwalificatie ook impliceren dat bij de beoordeling van de andere aspecten van bekwaamheid de normering van de masteropleiding zal zijn aangehouden, maar dat hoeft niet te betekenen dat de bekwaamheidseisen anders verwoord moeten worden, tenminste wat betreft de kern van het beroep, het leren van leerlingen.

Het maken van onderscheid tussen beginner > gevorderde > expert, of een andere vorm van onderscheid goed > beter > best is niet verenigbaar met de bedoeling van de wetgever. Met de bekwaamheidseisen moet de basis van beroepskennis en -kunde worden gedefinieerd waarover elke leraar dient te beschikken en die elke leraar tenminste dient te onderhouden. Vanzelfsprekend zal de leraar zich vanuit die basis verder ontwikkelen.

In respons op wat de specifieke context waarin hij werkt van hem vraagt, moet de leraar alle ruimte krijgen voor zijn persoonlijke kwaliteiten en ambities. Dat kan door zich formeel verder te kwalificeren, het kan ook door andere vormen van ontwikkeling en specialisatie. Specialisatie en verdieping zijn in ieder geval gewenst ten aanzien van de specifieke context waarin de leraar werkt. Dat is ook in de bekwaamheidseisen opgenomen. Als de leraar zijn werk verplaatst naar een andere context dan zal die nieuwe context, in combinatie met de bekwaamheidseisen, mede dicteren wat voor het onderhouden van bekwaamheid gedaan zal moeten worden. Gegeven de enorme diversiteit in de context en het belang van diversiteit in de ontwikkeling van leraren is het contraproductief om naast de twee niveaus van kwalificatie die er al zijn, ook nog eens een keurslijf met vormen en niveaus van bekwaamheid of specialisatie wettelijk vast te leggen. Wat de context vraagt en hoe de leraar zich wil ontwikkelen kan met een gerust hart worden overgelaten aan de leraar zelf en de school en het team waarin hij werkt.

Met behulp van de drie zichtlijnen vakbekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid en pedagogische bekwaamheid en de kwalificatieniveaus vanaf niveau 4, kan de kwalificatiestructuur voor alle werkzaamheden in het onderwijsleerproces herkenbaar en sectorspecifiek worden beschreven. Ook kan de individuele beroepsbeoefenaar het eigen bekwaamheidsprofiel langs deze drie zichtlijnen betrekkelijk moeiteloos definiëren door middel van:

- 1) Een inhoudelijke beschrijving van zijn vakbekwaamheid en de wijze waarop hij zich daarin gekwalificeerd heeft.
- 2) De specifieke onderwijssector en categorieën leerlingen waarop zijn vakdidactische expertise gericht is en de wijze waarop hij zich daarin gekwalificeerd heeft.
- 3) De specifieke onderwijssector en categorieën leerlingen waarop zijn pedagogische expertise gericht is en de wijze waarop hij zich daarin gekwalificeerd heeft.

In het lerarenregister wordt zichtbaar welke bevoegdheid verbonden is aan die kwalificaties en wordt de doorgaande professionele ontwikkeling langs dezelfde zichtlijnen gevolgd. Deze uitwerking van bekwaamheid is eenvoudig, doorzichtig, door de sectoren heen samenhangend en duurzaam.

AANBEVELING 8: MAAK DUIDELIJK WAT HET VERBAND IS TUSSEN DE BEKWAAMHEIDSEISEN EN ANDERE REFERENTIEKADERS VOOR KWALITEIT IN HET HBO EN WO.

De uitkomst van de herijking

In het voorwoord bij de bekwaamheidseisen wordt expliciet verwezen naar de Dublin-descriptoren voor het bachelor- en masterniveau en het Europees Kwalificatiekader niveau 6 (vergelijkbaar met bachelor) en niveau 7 (vergelijkbaar met master). Deze vormen het referentiekader voor de normering van de twee niveaus van bekwaamheid die onderscheiden kunnen worden. Deze kaders weerspiegelen ook het principe van brede professionaliteit dat funderend is voor de professionele uitoefening van het beroep. Daarom zijn een bewerking van de Dublin-descriptoren en een algemene definitie van bekwaamheid in de bekwaamheidseisen opgenomen.

Naast deze referentiekaders wordt door de lerarenopleidingen gezamenlijk gewerkt aan het ontwikkelen van aanvullende waarborgen voor kwaliteit. Met name de ontwikkeling van gezamenlijke kennisbases is in dit kader relevant. In principe kunnen deze kennisbases opgevat worden als een operationele uitwerking van de bekwaamheidseisen ten aanzien van de beroepskennis van de leraar. Zeker als deze kennisbases in samenspraak met de beroepsgroep ontwikkeld en periodiek geactualiseerd worden, kan de samenhang daarvan met de bekwaamheidseisen worden versterkt.

Het wettelijk kader

6.1 – SAMENVATTING WET BIO

In augustus 2006 is de Wet BIO in werking getreden. Via die wet is in de sectorwetten onder andere vastgelegd dat leraren in het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs moeten voldoen aan bekwaamheidseisen. In de bekwaamheidseisen is de basis van beroepskennis en -kunde vastgelegd waarover leraren in elk geval dienen te beschikken. Via de Wet BIO is ook vastgelegd dat de werkgever de leraar in staat moet stellen zijn bekwaamheid te onderhouden. Door het bijhouden van een bekwaamheidsdossier toont de werkgever aan dat hij aan die verplichting voldoet.

In principe moeten de bekwaamheidseisen en het bekwaamheidsonderhoud tezamen de bekwaamheid van de leraar waarborgen. Dat is in de praktijk echter niet het geval zoals in paragraaf 6.3 zal worden uiteen gezet.

Via de Wet BIO is ook vastgelegd dat ‘een beroepsorganisatie die daartoe door de minister is aangewezen in elk geval eenmaal in de zes jaar in de gelegenheid zal zijn om voorstellen te doen over ongewijzigde handhaving of wijziging van de bekwaamheidseisen’.

Eveneens is augustus 2006 via een AMvB het eerste ‘Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel’ (23 augustus 2005) in werking getreden. Dat is nu acht jaar geleden. De minister heeft de Onderwijscoöperatie¹⁰ in de gelegenheid gesteld om zich voor 1 mei 2012 uit te spreken over handhaving of wijziging van de bekwaamheidseisen en als dat laatste het geval is, met een voorstel voor herijking te komen. De AMvB is ondergeschikt aan de sectorwetten, dat wil zeggen dat wat in de AMvB wordt verwoord niet strijdig kan zijn met, of verder kan gaan dan, de regelgeving op het niveau van de sectorwetten.

6.2 – BENOEMBAAR, BEVOEGD, BEKWAAM

Een leraar is benoembaar als:

- > hij bevoegd is
- > én als hij een verklaring omtrent het gedrag kan overleggen
- > én de rechter hem niet heeft uitgesloten van het geven van onderwijs.

Verder is iemand ook benoembaar als hij nog niet bevoegd is, maar als:

- > hij een leraar in opleiding is (LIO), of
- > een zij-instromer, of
- > hij volgens de wet onbevoegd mag werken.

Ook dan moet hij:

- > een verklaring omtrent het gedrag kunnen overleggen
- > én mag de rechter hem niet hebben uitgesloten van het geven van onderwijs.

¹⁰ De Onderwijscoöperatie is een vereniging van de onderwijsvakorganisaties AOb, BON, CNV Onderwijs, FvOv en het Platform VVVO.

Een leraar is bevoegd als:

- > hij een HO-getuigschrift heeft dat is afgegeven vóórdat de bekwaamheidseisen zijn ingevoerd en waaraan onderwijsbevoegdheid is verbonden, of als
- > hij een HO-getuigschrift heeft waaruit blijkt dat hij aan de bekwaamheidseisen voldoet. Dat getuigschrift wordt afgegeven vanaf het moment dat de bekwaamheidseisen zijn ingevoerd.

Een leraar is bekwaam als:

- > hij aan de geldende bekwaamheidseisen voldoet.

Tijdens zijn loopbaan moet hij die bekwaamheid onderhouden.

6.3 – BEKWAAMHEID VERSUS BEVOEGDHEID, EEN KNELPUNT

De bekwaamheidseisen voor de leraren zijn van toepassing vanaf 1 augustus 2006. Het gebruik van de begrippen bevoegd/bevoegdheid, bekwaam en bekwaamheidseisen loopt al vanaf het begin door elkaar heen. De wetgever zelf heeft aan deze begripsverwarring een belangrijke bijdrage geleverd. Er is geen eenduidigheid in het gebruik van de begrippen in de verschillende sectorwetten. Het begrip bevoegd/bevoegdheid in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) is bijvoorbeeld verdwenen. In de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) is het begrip bevoegdheid helemaal los komen te staan van het voldoen door middel van een getuigschrift aan de bekwaamheidseisen. In de Wet op het Primair Onderwijs (WPO) en Wet op de Expertise Centra (WEC) wordt het begrip bevoegd/bevoegdheid afgezet tegen het voldoen aan de eis een getuigschrift te hebben waaruit blijkt dat je aan de bekwaamheidseisen voldoet. De leraar moet in het primair onderwijs óf een getuigschrift hebben waaruit blijkt dat hij aan de bekwaamheidseisen voldoet óf de leraar moet een bevoegdheid hebben gekregen van de minister omdat hij in het bezit is van een buiten Nederland behaald bewijsstuk waarmee de bekwaamheid wordt aangetoond.

Als we meer gedetailleerd naar de begrippen kijken in de WPO, WEC, WVO en WEB dan zien we het volgende:

6.3.1 WEB

In de artikelen van de WEB staat het begrip bevoegdheid/bevoegd niet.

In artikel 4.2.1 WEB staat onder andere dat iemand slechts tot docent aan een instelling kan worden benoemd indien degene voldoet aan de bekwaamheidseisen. Een bevoegde docent bestaat dus niet in de WEB, wel de docent die voldoet aan de bekwaamheidseisen.

6.3.2 WVO

In artikel 2a WVO staat dat voortgezet onderwijs slechts mag worden gegeven door degene die daartoe ingevolge deze wet bevoegd is. Wat de bevoegdheid inhoudt, staat niet in dit artikel. In artikel 33 WVO staat dat om tot leraar te worden benoemd, de betrokkene in het bezit moet zijn van een getuigschrift waaruit blijkt dat is voldaan aan de bekwaamheidseisen. Maar in dit artikel staat weer niet dat diegene die een getuigschrift heeft waaruit blijkt dat hij voldoet aan de bekwaamheidseisen, bevoegd is.

Op geen enkele wijze wordt er een verbinding gelegd in deze wet tussen het voldoen aan de bekwaamheidseisen en de bevoegdheid. Bevoegd is in deze wet een term zonder inhoud en het is dus niet hetzelfde als het voldoen aan de bekwaamheidseisen.

6.3.3 WPO/WEC

Artikel 3 WPO/artikel 3 WEC heeft de naam: bevoegdheid schoolonderwijs.

In deze artikelen staat onder andere dat schoolonderwijs slechts mag worden gegeven door degene die een getuigschrift bezit, waaruit blijkt dat is voldaan aan de bekwaamheidseisen. Ook mag het schoolonderwijs worden gegeven door degene die de minister de bevoegdheid heeft verleend indien hij in het bezit is van een buiten Nederland behaald bewijsstuk waarmee de bekwaamheid wordt aangetoond. In artikel 32a van deze wetten staat onder andere dat om te kunnen worden benoemd als leraar, de betrokkene dient te voldoen aan de eis een getuigschrift te hebben waaruit blijkt dat aan de bekwaamheidseisen is voldaan zoals beschreven staat in artikel 3, eerste lid óf dat hij op grond van het derde lid van dat artikel bevoegd dient te zijn tot het geven van onderwijs. De leraar die een getuigschrift heeft waaruit blijkt dat hij voldoet aan de bekwaamheidseisen is op grond van de WPO en WEC dus niet bevoegd.

Uit de wetteksten blijkt duidelijk dat het onjuist is nog over bevoegdheid en het bevoegd zijn te spreken. Uit de parlementaire behandeling blijkt dit minder duidelijk. Misschien juister gezegd: de parlementaire behandeling staat voor wat betreft de uitleg van de begrippen bevoegd/bevoegdheid en bekwaamheid haaks op de wettekst. In de parlementaire behandeling staat hierover namelijk: 'Over het onderscheid tussen bekwaam en bevoegd merk ik het volgende op: Bekwaam is degene die voldoet aan de bekwaamheidseisen, bevoegd is degene die dat daadwerkelijk heeft aangetoond en ten bewijze daarvan een getuigschrift heeft ontvangen van een daartoe bevoegde instantie. Benoembaar is degene die in het bezit is van een verklaring omtrent het gedrag en bevoegd is dan wel tijdelijk ontheffing heeft van bevoegdheid (.....). Belangrijk verschil met het huidige systeem is dat voor benoeming in het onderwijs niet langer bepalend is welk onderwijscurriculum, hoe dat dan ook tot stand is gekomen, met succes is doorlopen. Bepalend is nu of wordt voldaan aan bekwaamheidseisen ongeacht de weg die daartoe heeft geleid. Centraal staat dus niet de opleiding maar de bekwaamheid van de beroepsbeoefenaar. (...).'

De uitleg over de begrippen bevoegd en bekwaam tijdens de parlementaire behandeling is in strijd met de verschillende wetteksten. De wetteksten wijken niet voor deze behandeling. De verwarring die de verschillende wetteksten oproepen, wordt door de uitleg tijdens de parlementaire behandeling over wat de begrippen bevoegd en bekwaam inhouden alleen maar groter. Het is een warboel.

6.4 — AANBEVELING

In principe moeten de bekwaamheidseisen in combinatie met het bekwaamheidsonderhoud waarborgen dat leraren in de basis bekwaam zijn en bekwaam blijven. Dit principe werkt alleen als:

- 1) Door een onafhankelijke en daartoe formeel geaccrediteerde instelling (zoals de lerarenopleiding) wordt vastgesteld of iemand aan de bekwaamheidseisen voldoet. De leraar beschikt dan over een getuigschrift waaruit blijkt dat hij aan de bekwaamheidseisen voldoet.
- 2) Het principe van het mogelijk maken van bekwaamheidsonderhoud in de praktijk door de werkgever wordt gerealiseerd en de werkgever daarvoor ook de middelen beschikbaar stelt.
- 3) Het bekwaamheidsonderhoud en de professionele ontwikkeling ook daadwerkelijk door leraar en school context-specifiek vanuit de bekwaamheidseisen wordt geconcretiseerd.
- 4) De beroepsgroep mede inhoud en richting geeft ten aanzien van de criteria waaraan de leraar in het kader van zijn professionele ontwikkeling moet voldoen.

Ten aanzien van punt 1) kan de Onderwijscoöperatie aan de minister van OCW voorstellen doen voor het harmoniseren van de begrippen met betrekking tot de bevoegdheid en het voldoen aan de bekwaamheidseisen in de verschillende sectorwetten. Dat kan wellicht door het voldoen aan de bekwaamheidseisen in alle gevallen te koppelen aan een getuigschrift.

Voor de punten 2), 3) en 4) ontwikkelt de Onderwijscoöperatie het instrument van registratie, het lerarenregister. In samenwerking met de sectorraden kan in voorbeeldmatige projecten zichtbaar worden gemaakt wat leraar en school in dit kader van elkaar mogen verwachten.

onderwijs coöperatie.

van, voor en door de leraar
